

Vilim Feller je dobio poštansku marku

Željko Hanjš, Darko Žubrinić

Raduje nas obavijestiti čitatelje Matematičko-fizičkog lista da je 19. travnja 2021. g. Vilim Feller, istaknuti hrvatsko-američki matematičar, dobio poštansku marku. Inicijativa je potekla još 2019. g. od učenika 7. razreda Osnovne škole Vladimira Bosnara iz Stubičkih Toplica i njihove nastavnice matematike gđe Štefice Dumančić Poljski. Fellerov portret je na marki nacrtala slikarica gđa Sabina Rešić. Na lijevoj strani marke se okomito nalazi izvorni potpis Vilima Fellera kao studenta Sveučilišta u Zagrebu. Podsjećamo da u Novom Zagrebu, u naselju Slobostina, zapadno od Dugava, postoji ulica koja nosi ime Vilima Fellera. Inicijativa za to je potekla od g. Saše Šimprage 2011. g. Redakcija i čitatelji MFL-a zahvaljuju spomenutima na poticaju da jedan od najistaknutijih hrvatskih matematičara u povijesti dobije vidljivo priznanje u svojem rodnom gradu.

Poštanska marka Vilima Fellera objavljena 2021. g.

Ulica Vilima Fellera u naselju Slobostina u Zagrebu.

William (Vilim) Feller rođen je 7. srpnja 1906. g. u Zagrebu, a preminuo u New Yorku 14. siječnja 1970. g. Kršten je u crkvi sv. Marka u Zagrebu. Po djedu Davidu Felleru ima židovske korijene. Već kao dijete pokazivao je posebnu sklonost prema matematici. Otac Eugen Viktor Feller, uspješan zagrebački poduzetnik, priuštio mu je izvrsnu individualnu naobrazbu, pa je tijekom osnovne i srednje škole ispite polagao privatno. Kao srednjoškolar je četverogodišnju nastavu završio u samo dvije godine, već kao 17-godišnjak. Na Sveučilištu u Zagrebu je završio najprije prve dvije od ukupno četiri godine studija matematike, te zatim na preporuku svojih profesora u Zagrebu nastavio studij u Göttingenu,¹ gdje je 1926. g. doktorirao u svojoj 20. godini kod veoma poznatog matematičara Richarda Couranta.²

Od 1939. g. živi u SAD-u, zaposlen na sveučilištima Brown i Cornell, a od 1950. g. na Princetonu. Feller je 1934. g. napisao prikaz značajne knjige velikog ruskog matematičara

¹ Göttingen (grad u Njemačkoj) je tada, uz Pariz, bio najjači matematički centar u svijetu.

² U New Yorku postoji matematički institut koji se i danas zove *The Richard Courant Institute of Mathematics*.

Andreja N. Kolmogorova,³ *Grundbegriffe der Wahrscheinlichkeitsrechnung* (Osnovni pojmovi teorije vjerojatnosti), objavljen u njemačkom referativnom žurnalu *Zentralblatt für Mathematik*, koji i danas postoji. Jedan je od inicijatora izdavanja vodećeg referativnog časopisa (danas vodećeg u svijetu) *Mathematical Reviews* 1939. g., te jedan od prvih glavnih urednika. Uvršten je među osnivače teorije vjerojatnosti kao znanstvene discipline, među četrnaest istaknutih matematičara. Najpoznatiji je po svojoj monografiji *An Introduction to Probability Theory and Its Applications*, koja je objavljena u dva sveska (prvi na više od 500, a drugi na više od 600 stranica). Prevedena je na ruski, japanski, kineski, španjolski, poljski i mađarski jezik.

Vilim Feller kao student Sveučilišta u Zagrebu 1923. – 1925. g. Fotografija ljubaznošću gđe Marte Zdenković. Njezina majka, Eva Feller, bila je kći najstarijeg Fellerova brata Ferdinanda.

Oko sto pedeset matematičkih pojmova nosi njegovo ime, a mnoge od njih dijeli s drugim svjetski poznatim matematičarima. Na Međunarodnom matematičkom kongresu u Edinburghu (glavnom gradu Škotske) 1958. g. bilo mu je povjereno plenarno predavanje. Do danas je jedini hrvatski matematičar koji je imao takvu čast.

Bio je član nekoliko nacionalnih akademija: bivše Jugoslavenske (sada Hrvatske) akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu (od svoje 31. godine), Kraljevske Danske akademije za umjetnost, Nacionalne akademije znanosti SAD-a, Američke akademije umjetnosti i znanosti u Bostonu, Kraljevskog statističkog društva u Londonu i Londonskog matematičkog društva (kao počasni član). Dobitnik je prestižne *National Medal of Science* 1969. g., poznate i kao *Presidential Award*, koju mu je 1970. g. postumno dodijelio predsjednik SAD-a. Jedini je hrvatski znanstvenik u SAD-u s takvim priznanjem. Dana 17. srpnja 1953. g. održao je predavanje u Zagrebu na hrvatskom jeziku, pod naslovom *Matematička teorija difuzije*. Prema riječima profesora Vladimira Vranića, osobnog Fellerovog prijatelja na Sveučilištu u Zagrebu, "...ne samo da Vilim Feller nije skrivao svoje hrvatsko podrijetlo, nego se također njime i ponosio."

Literatura

- [1] ŽELJKO HANJŠ, DARKO ŽUBRINIĆ, *Znameniti ruski matematičar A. N. Kolmogorov bio je gost u Zagrebu 1965.*, Matematičko-fizički list, 3 (2011./2012.).
- [2] ŽELJKO HANJŠ, DARKO ŽUBRINIĆ, *Vilim Feller (Zagreb 1906. – New York 1970.) – u povodu stote obljetnice rođenja istaknutog hrvatsko-američkog matematičara*, Matematičko-fizički list, 2 (2006./2007.).
- [3] MAJA SEKULIĆ, *William Feller; Uvod u teoriju vjerojatnosti i primjene*, Matematičko-fizički list, Zagreb, 2, 3, 4 (2007./2008.).
- [4] DARKO ŽUBRINIĆ, *Vilim Feller istaknuti hrvatsko-američki matematičar / William Feller distinguished Croatian-American Mathematician*, Graphis, Zagreb 2011.
- [5] DARKO ŽUBRINIĆ, *Vilim (William) Feller (1906. – 1970.), istaknuti hrvatski matematičar*, Privlačica, Vinkovci 2021.

³ Kolmogorov je posjetio Zagreb 1965. g., gdje je održao i jedno predavanje, (vidi [1]).